

ANUS, vir genini consulatus et patriciæ dignitatis, A sumpsit imperium. Qui cum periclitanti reipublicæ per omnia profuturus crederetur, non sero documento quid animi haberet probavit : si quidem interfectores Valentiniani, non solum non plecterit, sed etiam in amicitiam receperit, uxoremque ejus Augustam, amissionem viri lugere prohibitam, intra paucissimos dies in conjugium suum transire coegerit.

Sed hac incontinentia non diu potius est. Nam post alterum mensem, nuntiato ex Africa Geiserici regis adventu, a multisque nobilibus ac popularibus ex Urbe fugientibus, cum ipse quoque, data cunctis abeundi licentia, trepide vellet abscedere, septuagesimo septimo adepti imperii die a famulis regis 754 dilaniatus est, et membratim dejectus in Tiberim, sepultura quoque caruit.

Post hunc Maximi exitum, confestim secuta est multis digna lacrymis Romana captivitas, et Urbem omni præsidio vacuum Geisericus obtinuit, occurrente sibi extra portas sancto Leque episcopo, cujus

* Ab Eudoxia mortem Valentiniani mariti in Maximum vindicare volente accersitum narrat Procopius de Bello Vandal. lib. 1.

^b Hic inseruntur a Bucherio in Paschal. Cyclum Victorii cap. 3: *In quo nec in ratione plenitudo, nec in primi mensis limite fuisse erratum.* Quæ tamen marginalem studiosi annotationem esse non absurde quis putaverit. Neque enim in Sirmondi aut Chiffletii cod. mss. ex quibus Chronicum illud auctius edidit Duchesnius, inveniuntur hæc verba. Vide dissert. 1 de Vita et Oper. S. Leonis pag. 326 et seq. tom II nov. edit. Oper. S. Leonis Magni. Ubi observabis, tum primum hæc occasione Occidentalibus inquirendi diem Paschalis, motusque solis et lunæ

applicatio ita eum Deo agente lenivit, ut cum omnia potestatis ipsius essent, tradita sibi civitate, ab igne tamen et cæde atque suppliciis abstinereur.

Per quatuordecim igitur dies, secura et libera scrutatione, omnibus opibus suis Roma vacata est, multaque millia captivorum, prout quaque, aut ætate, aut arte placuerunt, cum regina et filiabus ejus Carthaginem abducta sunt.

Eodem anno Pascha Dominicum die viii kalendas Maii celebratum est, pertinaci intentione Alexandrini episcopi, cui omnes Orientales consentiendum putaverunt : quavis sanctus papa Leo xv kalendas Maii potius observandum protestaretur. ^b Exstant ejusdem papæ epistolæ ad clementissimum principem Marcianum datæ, quibus ratio veritatis sollicitatæ evidenter patefacta est ; et quibus Ecclesia catholica instrui potest quod hæc persuasio studio unitatis et pacis tolerata sit potius quam probata, nunquam deinceps imitanda : ut quæ exitialem attulit offensionem, omnem in perpetuum perdat auaritatem.

diigentius supputandi ortam æmulationem apud Latinos, qui diutius passi non sunt legem sibi ab Alexandrinis de indicendo paschali die imponi. Prosperum quoque Aquitanum, qui tum Romæ apud Leonem pontificem agebat, suum Cyclum composuisse : cujus testes sunt Genuadius in Catal. Vir. Illustr. cap. 88, ubi de Victorio Aquit., et Isidorus Origin. lib. vi cap. 17, nisi jam editus ab illo esset ad annum 444, quo similis occurreret difficultas. Ut ut sit, dubium non est quin ad illum scribendum a Leone sit excitatus. Cyclus ille jam perii. Certe cum paulo irrior scribat de Paschate hujus anni 455, quo Chronicum suum claudit, apparet pro sua sententia ipsam decertasse.

APPENDICULA

AD CHRONICUM S. PROSPERI AQUITANI.

755 Cum in codice quem Augustanum vocamus, Pithorus vero sub Ulriciani titulo citavit in notis suis ad Chronicum Eusebii, etc., subjiciantur quedam quæ leguntur etiam in ms. Colbertinæ Bibliothecæ 240, et illa limites excedant Prosperiano Chronico a Gennadio assignatos in Catalogo, cap. 84, de Prospero, de quibus fusius dicta in admonitione consules, si vacat ; illa nos hæc, caractere tamen inferiori, excudi debere credidimus. In quibus regni Vandalorum, post captam ab iis Romam, status per annos non paucos repræsentatur. Quibus tamen in eisdem libris præfiguntur tres consulatus, qui Valentiniani viii ultimum cum morte consulatum exceperunt.

VARANE ET JOHANNE.

CONSTANTINO ET RUFO.

ARDABURE ET MAXIMIANO.

Post consulatum Theodosii xvii et Festi, Geisericus Vandalorum rex Carthaginem ingressus est, die xiv kalendarum Novembrium. ^a Qui rexit eandem Africam civitatem annis xxxviii, mensibus iii, diebus vi.

Post hunc regnavit Hunerix, filius ejus, annis vii, mensibus x, ^b diebus xviii. Qui in fine anni vii regni sui catholicæ Ecclesiæ persecutionem fecit, omnesque Ecclesias clausit, et cunctos Domini catholicos sacerdotes, cum Eugenio Carthaginensi epi-

scope exsilio relegavit. Qui Dei judicio scatens ver nibus vitam finivit.

Post eum regnavit ^c Guntamundus Gentonis ejusdem Hunerici regis fratris filius annos xi, menses ix, dies xi. Qui tertio anno regni sui cœmeterium sancti martyris Agilei apud Carthaginem catholicis dare præcipit, 756 Eugenio Carthaginensi episcopo, ab eodem jam de exsilio revocato. Decimo autem anno regni sui, Ecclesias catholicorum aperuit, et omnes Dei sacerdotes, petente Eugenio Carthaginensi episcopo, de exsilio revocavit. Quæ Ecclesiæ fuerunt clausæ annos xi, menses vi, dies v, hoc est, ab octavo anno Hunerici, id est, ex die vii idus, Fe-

^a In codice ms. Colb., Qui regnavit in eadem Africa civitate annis 27.

^b In ms Colb., diebus 28.

^c Alias, Gundabundus Gentonis, seu Gensonis.

bruarii, usque in decimum annum regis Guntamundi, in diem iv idus Augusti. In quo completi sunt supradicti ^a anni x, menses vi, dies v. Qui memoratus Guntamundus rex postmodum vixit annos ii, menses i.

Post quem regnavit Trasamundus Gentunis filius annos xxvi, menses viii, dies iv.

Ab exordio ergo imperii Aviti, usque ad annum xxvii Trasamundi ^b . . . . xviii. A xiv anno autem imperii et morte Valentis, usque in annum ^c xv Trasamundi, anni sunt cxviii.

Post quem regnavit Ilildrix, filius Hunerici, annos viii, dies viii. Qui in exordio regni sui Bonifacium

^a Forte anni 11.

^b Hæc lacuna non suppletur ex ms. Colb., qui paulo antea habet annum 26 pro 27.

A episcopum apud Carthaginem in ecclesia Sancti Agilei ordinari præcepit, et omnibus catholicis libertatem restituit.

Quo regnante, assumpta tyrannide Geilamer regnum ejus invadit, in quo ^d sedit annos iii, menses iii. Qui tanta homicidia scelestus commisit, ut nec suis parentibus parceret.

Fiunt ergo ab exordio ^e regis Geiserici, usque ad exitum Vandalorum, anni xciii, menses x, dies xi. Ab interitu vero Valentis in xiv anno regni ejus, usque ad supra dictum tempus, anni cliv. Collecta ergo omnium summa annorum ab Adam usque ad Vandalorum perditionem fiunt anni v̄m̄ccc̄xxxiii.

^e Iterum numerus 26 pro 27 in ms. Colb.

^d Ms. Colb., *fecit*.

^e Ms. Colb., *regis*.

SANCTI PROSPERI AQUITANI OPERUM OMNIUM PARS SECUNDA,

CONTINENS

S. PATRIS OPERA INCERTÆ AUCTORITATIS.

ADMONITIO DE OPUSCULO SEQUENTI.

De hoc opusculo, quod primo editum est a Sirmondo sub nomine Confessionis Prosperi Aquitani, quod habetur etiam in ms. Joliensi inter cætera S. Prosperi opera, hoc censet sæpe laudatus a nobis Josephus Antelmus presbyter et canonicus Forojuliensis, in eo libro cui titulum fecit: De veris operibus SS. PP. Leonis Magni et Prosperi Aquitani Dissertationes criticæ, Dissertatione septima, quæ est, De suppositis S. Prospero scriptis et tractatibus, pag. 370. « Quod superest, præter ista Opera Prospero supposita, alia non animadverti alicujus nominis ac celebritatis, quæ sub ejus nomine circumferantur. Exstat quidem Confessio Tironis Prosperi, quam primum Jac. Sirmondus publicavit anno 1619, ex Bibliotheca Vaticana, post Eugenii et Dracontii carmina; at in qua vix aliquid deprehendere licet Prosperi stylo satis simile, aut ejus famæ valde consentaneum, pro qua illi asserenda multum sollicitudinis impendi debeat. » Qua in re Antelmio omnino assentitur celeberrimus doctissimusque auctor Bibliothecæ novæ Scriptorum Ecclesiasticorum, parte secunda tomi tertii, qui est de Scriptoribus quinti Ecclesiæ sæculi, pag. 451, De Prospero, ubi illam Confessionem vocat, Opus nullius momenti, et tanto Patre indignum. Alius tamen vir ecclesiasticorum monumentorum peritissimus scriptor, de hac opella paulo meliora sentiens, satis eleganter scriptum opus judicat, ut magno Prospero tribuatur: nec tamen aliquid certi hac in re statuens, cum libelli sequentis auctoritatem non audeat penitus rejicere, nec illum vult etiam pro indubitato Prosperi nostri fetu admittere. In tam diverso sapientissimorum criticorum judicio, multo minus licuit nobis quidquam, quasi pro indubitato, decernere, sed cautius fore visum est si hanc elucubrationem dubiis Prosperi operibus, non tamen certo suppositis, accenseremus.

CONFESSIO

Quæ dicitur

S. PROSPERI AQUITANI.

769 Nato mihi quondam sub lege peccati, et transfusa in me a parentibus ^a ordinaria mortis conditione captivo; ne longo ferocis Domini jure detinerer, inter ipsa me vitæ initia, misericors et miserator Domine, liberasti. Ante inveni tyrannicidam, ^b quam experirer tyrannum: et prius adeptus

^a Ms. Joliensis, *ordinariæ mortis*.

^b Ms. Joliensis hæc addit, *quam experirer tyrannum; et prius adeptus sum redemptionem, quam in-*

sum redemptionem, quam intelligerem servitutem. Querantur qui volunt de salutis suæ celeritate; ad excusationem violatæ regenerationis, rudem ætatem et imprudentes causentur annos: mihi semper adorabitur velox dignatio, et ^c properata clementia. Nam velut ignaro mihi hoc unum profuisse intelligerem servitutem.

^c Sic corrigimus ex ms. Joliensi. Editi, *præparata*.